

TA'LIM-TARBIYANING DOLZARB MUAMMOLARI

Doniyorova Omina

*Buxoro innovatsiyalar universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi.
+99895-225-30-22*

Annotatsiya. *Mazkur maqolada ta'lim-tarbiya tizimida yuzaga kelayotgan dolzarb muammolar zamonaviy yondashuvlar asosida tahlil qilinadi. Ta'limning mazmuni, tarbiya jarayonining samaradorligi o'qituvchi shaxsning roli hamda raqamli davrning ta'lim jarayoniga ta'siri haqida ilmiy asoslangan fikrlar keltirilgan. Muammolarni hal etishning innovatsion yo'llari taklif etilgan.*

Kalit so'zlar: *Ta'lim, tarbiya, innovatsiya, axborot texnologiyasi, pedagogik kompetensiya, yoshlar tarbiyasi.*

Аннотация. *В данной статье на основе современных подходов анализируются актуальные проблемы, возникающие в системе образования и воспитания. Изложены научно обоснованные мнения о содержании образования, эффективности процесса воспитания, роли личности учителя, а также о влиянии цифровой эпохи на образовательный процесс. Предложены инновационные пути решения проблем.*

Ключевые слова: *Образование, воспитание, инновация, информационные технологии, педагогическая компетенция, воспитание молодежи.*

Abstract. *This article analyzes current problems arising in the education and upbringing system based on modern approaches. Scientifically grounded opinions are presented regarding the content of education, the effectiveness of the upbringing process, the role of the teacher's personality, and the impact of the digital age on the educational process. Innovative ways of solving the problems are proposed.*

Keywords: *Education, upbringing, innovation, information technology, pedagogical competence, youth education.*

Bugungi shiddatli globallashuv davrida har qanday davlatning ertangi kuni bevosita uning intellektual salohiyatiga, ya'ni inson kapitaliga borib taqalmoqda. O'zbekiston ham bu borada o'z yo'lini aniq belgilab olgan: ta'lim tizimini tubdan yangilash — shunchaki jarayon emas, balki mamlakat taraqqiyotini kafolatlovchi strategik zaruratdir. Shu sababli ham, so'nggi yillarda sohaga doir qator konseptual o'zgarishlarga asos bo'luvchi me'yoriy hujjatlar hayotga tadbiiq etilmoqda.

Xususan, Prezidentimizning 2023-yildagi PQ-318-sonli⁶⁰ qarori ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqishda muhim qadam bo'ldi. Bu hujjatda nafaqat bilim berish, balki yoshlar ongiga milliy va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish, pedagoglar mahoratini oshirish masalalari markazga qo'yilgan. Shuningdek, "Yangi O'zbekiston – Yangi ta'lim" konsepsiyasi doirasida o'quvchilarni shunchaki ma'lumot jamlovchi emas, balki hayotda o'z o'rnini topa oladigan, kompetensiyaga ega shaxs sifatida shakllantirish vazifasi belgilab berildi.

Shuni tan olish kerakki, 2030-yilgacha bo'lgan rivojlanish strategiyasida (PF-6199-son Farmon)⁶¹ ta'limni raqamlashtirish va ustozlar obro'sini ko'tarish masalasiga alohida urg'u berilgani bejiz emas. Biroq, qog'ozdagi islohotlarni amaliyotga ko'chirishda hamon bir qator og'riqli nuqtalar mavjud. Masalan, ta'lim sifatining hududlar kesimidagi tafovuti, o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmasi (raqamli kompetensiya) va ularni kasbga rag'batlantirish kabi masalalar bugungi kunning eng dolzarb muammolari bo'lib qolmoqda. Ushbu maqolada aynan mana shu masalalarning yechimi borasida so'z yuritamiz.

1. Ta'lim mazmunini yangilash: Zamonaviy yondashuvlar sari

Bugungi kunda ta'lim mazmunini isloh qilish jarayoni jadallashgan bo'lib, darsliklar va o'quv dasturlari bosqichma-bosqich yangilanmoqda. Biroq, ushbu yangilanishlar faqat texnik xarakterga ega bo'lib qolmasligi, balki o'quvchilarda mustaqil va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qilishi lozim. Bu borada o'qituvchilarning dars o'tishdagi ijodiy erkinligini qo'llab-quvvatlash va ularga metodik jihatdan ko'maklashish ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqishning asosiy omilidir.

2. Tarbiya jarayonida hamkorlikning ahamiyati.

Komil insonni voyaga yetkazishda oila, maktab va jamiyat o'rtasidagi uzviy hamkorlik hal qiluvchi ahamiyatga ega. Garchi bugun axborot texnologiyalari yoshlar dunyoqarashiga kuchli ta'sir o'tkazayotgan bo'lsa-da, bu jarayonni ota-onalar va pedagoglarning birgalikdagi sa'y-harakatlari bilan ijobiy tomonga yo'naltirish mumkin. Oila va maktab o'rtasidagi muloqotni kuchaytirish orqali yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash samaradorligini yanada oshirish imkoniyati mavjud.

3. Raqamli ta'lim: Yangi imkoniyatlar va moslashuv jarayoni

Raqamli texnologiyalar ta'lim tizimiga cheksiz imkoniyatlar olib kirdi, ammo bu yangilikka moslashish ma'lum vaqt va resurslarni talab etadi. Onlayn ta'lim jarayonida

⁶⁰ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 3-iyuldagi "Ma'muriy islohotlar doirasida oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-318-son qarori.

⁶¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi "Ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida" gi PF-6199-son Farmoni.

o'quvchilarning diqqatini jamlash va mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish hozirgi kunning muhim vazifasidir. Ayniqsa, chekka hududlarda raqamli infratuzilmani yanada yaxshilash va o'qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha malakasini muntazam oshirib borish ta'limdagi tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Eng zamonaviy texnologiya ham o'qituvchining shaxsiy namunasini almashtira olmaydi. Ta'lim jarayonida o'qituvchi- nafaqat bilim manbai, balki ma'naviy yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi shaxsdir. Bugungi muammo shundaki, o'qituvchilarning aksariyati o'z kasbiy motivatsiyasini yo'qotmoqda. Shu bois pedagogning ijtimoiy maqomini oshirish zarur.

Hozirgi kunda axborot texnologiyalari, ya'ni sun'iy intellekt rivojlangan zamonda ta'lim jarayonida bir muncha muammolar paydo bo'lmoqda. Bunga misol qilib dars jarayonida o'quvchilarni telefon, turli xildagi gadjetlardan foydalanishlarini misol qilib olsak bo'ladi. Dars jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin. Agar o'quvchi barcha topshiriqlarni sun'iy intellektda bajarsa, u o'ylash tahlil qilish va muammoni yechish ko'nikmalarini yetarli darajada rivojlantirmaydi.

Bunga yechim sifatida shularni aytishim mumkinki, sun'iy intellektdan yordamchi vosita sifatida, maqsadli va oqilona qo'llanilsa, u ta'lim sifatini oshiradi, o'qituvchilarning ishini yengillashtiradi va o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlaydi. Shu sababli dars jarayonlarida sun'iy intellektdan kamroq va maqsadli foydalanish zarur deb hisoblayman. Bugungi kunda ta'lim va tarbiya masalasi har qachongidan ham muhimroq deb o'ylayman. Men yosh avlod vakili va bo'lajak pedagog sifatida bu jarayondagi quyidagi jihatlariga alohida to'xtalmoqchiman: O'qituvchi va o'quvchi munosabati: Oldinlari o'qituvchi faqat ma'lumot beruvchi shaxs bo'lgan bo'lsa, hozirda u o'quvchiga yo'l ko'rsatuvchi (motivator) bo'lishi lozim. Bolalarni fanga qiziqtirish uchun oddiy ma'ruzadan ko'ra, ko'proq interaktiv o'yinlar va hayotiy misollardan foydalanish tarafdoriman.

Ma'naviy tarbiya — poydevorimiz: Bilim berish oson, lekin tarbiya berish ancha murakkab jarayon. Bola maktabda olgan nazariy bilimni hayotda odob-axloq bilan qo'llay olmasa, u bilimning foydasi kam deb hisoblayman. Shuning uchun "milliy qadriyatlar + zamonaviy bilim" formulasini qo'llashimiz kerak..

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda ta'lim sifatini oshirish uchun faqat hujjatlar qabul qilish kifoya emas, balki ularni amaliyotga to'g'ri tatbiq etish zarur. Buning uchun darsliklarni zamonaviy talablarga moslash, o'qituvchilarga dars jarayonida ijodiy erkinlik berish va ularning mehnatini munosib rag'batlantirish lozim. Shuningdek, farzand tarbiyasida faqat maktabga tayanib qolmasdan, oila va mahalla hamkorligini kuchaytirish, raqamli texnologiyalardan esa oqilona foydalanish kerak. Agar ta'lim mazmuni va o'qituvchining ijtimoiy nufuzi birdek e'tiborda bo'lsa, ko'zlangan strategik maqsadlarga tezroq erishamiz deb

o‘ylayman. Xulosa o‘rnida shuni aytmoqchimanki, ta’lim tizimidagi muammolarni faqat kitoblar bilan emas, balki har bir bolaning dunyoqarashiga mos yondashuv topish orqali hal qilish mumkin. Biz, bo‘lajak o‘qituvchilar, dars berishda nafaqat aqlimizni, balki qalbimizni ham berishimiz kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-martdagi "Ta’lim-tarbiya tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida"gi PF-6199-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 12-sentabrdagi "Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-318-son qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-avgustdagi "Yangi O‘zbekiston – Yangi ta’lim" konsepsiyasi doirasidagi PQ-330-son qarori.
4. Sattorov A. "Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti". – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
5. Ta’lim sohasidagi xalqaro tadqiqotlar va metodik qo‘llanmalar to‘plami. – Toshkent, 2023.